

FASSARAR LITTAFIN

ZA'DU QARI'IL QUR'AN **(Guzuri Ga Mai karatun Al-Qur'ani)**

Rubutawar:

FAHAD BN YAHAYAL AMMARI

Fassarar:

DR. SHAMSUDDĒEN ABUBAKAR MALUMFASHI, ĒSQ
ALIYU ABUBAKAR (ABUDUJANAH)

2/2/1444M 29/8/2022AH

FASSARAR LITTAFIN

ZA'DU QARI'IL QUR'AN

(GUZURI GA MAI KARATUN AL-QUR'ANI)

WALLAFAR:

FAHAD BN YAHAYAL AMMARY AL-MAKKY

FASSARAR:

Dr. SHAMSUDDEEN ABUBAKAR MALUMFASHI, Esq.

ALIYU ABUBAKAR (ABUDUJANAH)

1444H-2022

DAUKAR NAUYI

Alh DIKKO RADDA, PhD.

(CHAIRMAN GWAGWARE FOUNDATION)

SADAUKARWA:

Mun Sadaukar da wannan Littafi ga Dr. Dikko Umar Radda saboda gudumuwar da yake bama harkokon Al-Qur'ani da Kuma shirye-shirye na wannan cibiyar tamu ta Centre for Islamic Research Training and Development (CIRTDA)

DAUKAR NAUYI:

Alh. DIKKO UMAR RADDA, PhD.

(CHAIRMAN GWAGWARE FOUNDATION)

GABATARWAR MASU FASSARA

Dukkan godiya sun tabbata ga Allah wanda ya saukarwa bawan sa da littafi kuma bai sanya karkata a cikin sa ba, tsira da amincin Allah su tabbata ga Annabin mu Muhammad sallallahu alaihi wasallam da mutanen gidan sa da sahabban sa baki xaya.

Bayan haka: wannan cibiya ta zurfafa bincike ta addininn musulunci da horaswa da ingantawa (Center for Islamic Research Training and Development(CIRTDA)) ta fara wani shiri na musamman mai suna (intensive program for Qur'anic Memorisation) wanda take yi na haddatar da matasa maza da mata Al-qur'ani mai girma, wadda Dr. Dikko Umar radda ya asassa kuma an fara wannan tsarin a garin Katsina da karamar hukumar Malumfashi, duba da la'akari da buqatar guzuri ga wadannan dalibai masu haddar Al-qur'ani mai girma, da sauran yan uwa Musulmi masu Karatu da haddar Al-qur'ani muka ga dacewar mu fassara wannan littafi zuwa harshen Hausa.

Sannan yana xaya daga cikin dalilin fassara wannan littafi: shi daya daga cikin masu fassarar littafin watau Dr shamsuddeen ya haxu da mawallafin littafin watau Sheik Fahad Yahal Ammari Alkalin Kotun dukaka kara dake garin Jidda a garin Makka a wata ziyara dasu ka kai masi, marubucin ya neme cewa: ko zan ka iya fassara wannan littafin fisabilillah? Waxannan dalilai guda biyu su suka sanya muka ga ya dace mu yi wannan aikin.

Fatan mu Allah ya karva daga gare mu, ya sanya mun yi ne domin neman yardar sa, duk wanda yaga kuskure daga gare mu ne da shekan, duk wanda kuma yaga daidai to daga Allah.

GABATARWAR MAWALLAFIN

Da sunan Allah mai rahama mai jinqai

Dukkan godiya ta tabbata ga Allah shi kadai tsira da amincin Allah su tabbata ga wanda babu wani annabi bayan sa. Bayan haka.

Lallai shi Alqur'ani maganar Allah ne, kuma Ruhi mai tsarki ya saukar da shi ga Annabi Muhammad (s.w.a), kuma shi hujjar Allah ne akan bayi, kuma dalili ne akan kadaita shi wajen bauta (Rububiyyar sa da uluhiyyar sa) da kadaita sa a cikin ayyukan sa, da bautar sa, da sunayen, sa da sifofin sa, kuma shi Alqur'ani mu'ujiza ne dawwamamma.

Kuma shi ne mafi girmar tabbataccen tsarin mutum a cikin al-amurran addini sa da duniyar sa, da shin ne mutane da duniya suka gyaru, kuma shi ne mai hukunci a tsakaninn mutane.

Kuma shi ne tsarin mu (Musulmai), kuma hasken mu, kuma rayuwar mu, kuma alamar daukakar mu, kuma tushen cin nasarar mu da tsirar mu da shiriyar mu da nasarar mu, don haka yaku yan'uwa ku daga tutar sa ta hanyar ilmantuwa da aiki da hukunci da shi, kuma ku isar da shi ga mutanen duniya baki daya.

Kuma shi Al-qur'ani igiyar Allah ce mai qarfi, kuma Ambaton Allah ne mai hikima, kuma hanya ne miqakka, duk wanda ya barshi saboda girman kai sai Allah ya karya shi, kuma duk wanda ya nemi shiriya daga wanin shi sai ya bace ya dimauce.

Kuma shi Alqur'ani maganin zukata ne, kuma warakar rayuka, kuma shi ke sanya natsuwa ga mumina, kuma shi ke shagaltar da mai azumi, kuma shi ke haskakawa batacce, kuma shi babban rabo ne, kuma tsira ne, kuma dacewa ne, kuma albarka ne a duniya da lahira, kuma shi ne ni'imar duniya da lahira, kuma shi fitila ne mai haskaka hanya.

Kuma lalle shi Alqur'ani mai kebe kewa ne daga kadaici, kuma wa'azi ne ga zukata, kuma shine mafi girmar abin da zaka samu soyayyar Allah da shi, da Al-qur'ani ne ake samun imani, da yaqini, da tabbata daga barin masu karkatarwa ga bata, da sha'awa, da shubuhohi.

Al-qur'ani shi ne wadda ya rainar da al-umma kuma ya tarbiyyantar da su, kuma rayuka suka tsarkaka da shi, kuma ya tace cututtukan zukata,

kuma bayyana baiwa ma'abotan sa, kuma ya daukaka himmar su, kuma ya qarfafi manufofin su... bai gushe ba da wannan Al-qur'anin har sai da ya daukaka musulman farko daga kiwon tumaki zuwa kiwon al-ummah, kuma ya fitar dasu daga rudun jahilcin.

Lallai sau da yawa muna nisantar hankalta da abin da Al-qur'ani ke bayani akai da tsayuwa akan ayoyin sa, da ace muna kula da hakan da tuni mun fita daga rudu, da qunci da muke ciki, saboda Al-qur'ani ne ya kunshi dukkan cin nasarar mutum, kuma shi ne haske da shiriya, da samun rabo, da tsira, da nasara ta duniya da lahira.

Da ace mun dace wajen kwadaitar da mutane akan Al-qur'ani, da fahimtar sa, da karantar ma'anonar sa, da matasan musulmi masu neman gaskiya sun yi watsi da duk wasu abubuwan sha'awa da falsafalcin urwan yamma.

Lallai shi karatun littafin Allah na gaskiya koda sau daya ne a rana yana amfani a kwakwalwar musulmi da ruhin sa da dabi'un sa da shigar sa da kuma qarfin alaqar sa da ubangijin sa da tare da daukaka imanin sa, fiye da yadda falsafanci da tunane tunane mara amafani za su yi tasiri da zukata.

Lallai shi karatun littafin Allah na gaskiya ya isa ya rayar da zuciyar al-ummah a daya dayan su da baki dayan su, zuwa ga daukakar al'amarun su, kamar yadda Al-qur'ani ya canza jerin ma'abota Al-qur'ani na farko wato sahabbai.

Lallai ya kamata limaman masallatai da malamai a wajen karatukan Alqur'ani da a makarantu su zaburar da zukatan mutane wajen tadabburin Al-qur'ani.

Haka ya zama wajibi akan iyaye maza da mata su sanya halqa na karatun Al-qur'ani da fahimtar ma'anar sa a cikin gidajen su.

Karatun Al-qur'ani yana daga cikin mafi girman biyayya ga Allah, kuma shi ne mafi girman abin da ke sanya kusanci tsakanin bawa da ubangijin sa, kuma shi ne mafificin bauta, Usman dan Affan Allah ya qara masa yarda ya ce: (Da ace zukatan mu sun tsarkaka da ba za mu taba qoshi da maganar ubangijin mu ba, kuma lallai ni ina kyamar ranar da zai zo ya wuce ba tare da na kalli Al-qur'ani ba) Baihaqi ya ruwaito.

Bawa ba zai taba samun kusanci da Allah da wani abu da yafi Al-qur'ani ba a cikin ayyukan sana kebe, kuma babu shakka Alqur;ani shi ne mafificin abin Ambato (zikiri).

Annabi (s.a.w) ya bada labari cewa: mahaddacin Al-qur'ani yana daga cikin ahalin Allah kuma kebantattun sa, kuma alheri da daukaka yana ga wanda yake koyan Al-qur'ani kuma yake koyar da shi. Mahaddacin Alqur'ani zai kubuta ranar qiyama kuma zai yi ceto haka zai samu daukaka a cikin masaukin aljannah, da girmamawa da karamci a duniya cikin mutanen sa, kuma su ne shuwagabanni da jagororin al-umma.

Kuma duk wanda Al-qur'ani ya shagaltar da shi akan al-amurra da sgagulgulan na duniya to Allah zai canza masa da mafi alherin abin da ya bari na duniyar, kuma duk wanda ya kasance babu wani abu na daga Al-qur'ani a cikin zuciyar sa to kamar rusasshen gida ne, to a yau gidaje nawa ne suke a rushe da shubuhohi da sha'awar abin duniya dazalunci da qeta?!

Daga cikin mafi girman hanyar samun lada kuma cikin sauqi shi ne karanta Al-qur'an, duk harafi yana da lada goma, kuma Allah yana ninkawa ga wanda ya so.

Al-qur'ani shi ne guzuri kuma abinci kuma mai taimako da za a yi riqo da shi a koda yausha kuma kada a qaurace mishi ko hukunce -hukuncen sa.

Lallai babu wata rana da tafi wacca ka haddace Al-qur'ani wani kaso na Alqur'ani a cikin ta....

Haka babu gidan da yafi gidan da ake da mahaddata Al-qur'ani a cikin sa....

Lalle ya kamata mu tambayi kawu nan mu dalilin da ya shamakance tsakanin mu da Al-qur'ani wajen karanta shi da aiki da shi da tadabburin sa....

Ya ku yan uwa Ba za ku gushe ba cikin alheri da kiyayewar Allah da samun kula daga Allah matuqar kun dawwama cikin girmama Al-qur'ani.

Lallai shi Al-qur'ani riba ne Wanda ya tattara rabauta bayyanan na, kada ka bari wani abu ya shagaltar da kai daga Al-qur'an, saboda shine babban guzuri na al-amarin duniya da lahira..

Ka riskar da rayuwar ka zuwa ga abin da ya kubuce maka.... matuqar kana da sauran rayuwa baka mutu ba, bai kamata ga mai hankali ba ya rudar da kan sa da cewa ai lokaci ya qure masa na koyan Alqur'ani komin kuwa girman sa da shekarun sa.

Daga cikin magabata lallai akwai misalin Zufar dan Huzail wanda ya haddace Al-qur'ani a cikin shekaru biyu na qarshen rayuwar sa, sai aka ganshi a mafarki bayan mutuwar sa, sai aka tambaye shi halin da yake ciki? Sai ya ce: baicin shekarun nan guda biyu da Zufar ya halaka! Ka duba sharhin musnad Abu Hanifah shafi na 45.

Imamus Shafi'i ya yiwa dalibin sa Rabi'ah dan Sulaiman wasiyya ya ce masa: "idan kana so zuciyar ka ta gyaru ko dan ka ko yan uwan ka, ko duk wanda kake son gyaruwar sa, ka sanya shi a cikin dausayin Al-qur'ani, ka kuma sanya shi abokantaka da Al-qur'ani, lallai Allah zai gyara shi ko yana so ko baya so" ka duba littafi Tansib ila hilyatil auliya na Abi na'im (9/123).

Kuma an ruwaito dayawa daga cikin magaban mu na kwarai kamar Sufyan, da Ibnu Qasim, bayan mutuwar su an tambaye su mene mafi girman abin da kuka riska? Suka ce: Al-qur'ani...

Lallai shi neman albarkar Al-qur'ani ba shi ne lika shi a jikin bango ba, karanta shi da aiki da shi, shi ne neman albarkar sa.

Bayan wannan zagayen dangane da falalar Al-qur'ani, za mu debo kadan daga cikin falalar Al-qur'ani da karamomin sa daga cikin littafin '**Faidul kabir**', wanda zai kasance mana abin nuni a cikin wannan littafin wanda za mu yi darasin hukunce hukuncen fiqihun Al-qur'ani wajen karantawa da sauran hukunce-hukuncen dake da alaka da al-qur'ani mai girma.

Haqiqa cikin wannan yar littafin na tattara dayawa daga cikin mas'alolar da hukunce hukuncen tilawar Al-qur'ani, kuma na ambaci wasu daga cikin dalilai da maganganu taqaitattu, saboda a samu sauqi wajen karanta wannan littafin, ta yarda baza a gundura ba wajen karatun sa, sannan za a bada duk abin da ake nema ga mai kwadayin zurfafawa, sannan a bayyana hukunce-hukuncen tare da dalilai.

Wannan littafi ya kunshi mas'aloli da hukunce-hukuncen dake da alaka da Al-qur'ani guda dari da saba'in ne (170) na rubuta wannan littafin ne domin ya zamto tunatarwa ga kaina da yan uwana musulmai.

Kuma wadannan hukunce hukuncen suna nan a shimfide cikin littafan manya-manyan malumma akan mazhaboban fiqihu daban daban, don haka duk wanda yake buqatar guzuri ko qari sai ya koma zuwa gare su.

Ilimi yana rayuwa ne ta hanyar muraja'a da tunanin hanyar da za a ciyar da shi gaba da darasi da tattaunawa ta ilimi, shi kuma rayuwa cikin ilimi shi ne mafi girman rayuwa kuma mafi jin dadin rayuwa ga wanda ya tsarkake zuciyarsa ya yi saboda Allah kuma ya tsaftace ran sa, muna roqon Allah ya datar damu da hakan.

Babu wani kyauta da mutum zai baiwa dan uwan sa musulmi fiye da ya bashi abinda da Allah zai qara masa shiriya da shi..

Allah ya karbi wannan aiki, kuma Ya amfanar da bayi da garuruwan musulmi da shi, da na kusa da na nesa, kuma ya sanya shi cikin kyawawan aiki mai albarka a dukkanin shekaru da zamunna.

GUZURIN MAKARANCIN AL-QUR'ANI

Mas'ala ta farko:

I. Hukuncin karanta Al-qur'ani a lokacin da ba na sallah ba:

Mustahabbi ne, yawaita karanta Al-qur'ani a wajen sallah abu ne da ake buqatarsa, kuma wanda ya kamata masu rige rige suyi rige rige akai tun zamanin sahabbai, kuma shi ne daukaka mai girma kuma rabo babba.

Mas'ala ta biyu:

❖ Hukuncin qauracewa Al-qur'ani:

Wanda ya qaranta karatun Al-qur'ani, ko tun-tun tuni (tadabburinsa), ko aki da shi, haqiqa ya fada cikin tarkon qauracewa Al-qur'ani, gwargwadon yadda mutum ya kaurace mashi ko ya barin shi, ana ji masa tsoro idan ya cigaba da rayuwa a haka, har cire masa zaqin dandanon Al-qur'ani a cikin zuciyarsa, ya zama baya samun hutu da shi, kuma baya kyautata karatunsa, kuma zuciyarsa ba ta samun walwa da karatunsa.

Mai Magana yana cewa:

“Rayuwa tana ta nisa kai kuma kana neman abu mai debe kewa, ashe kyi dimuwa domin abu mai debe kewar duk wani mutum yana cikin Al-qur'an”.

Mas'ala ta uku:

❖ Nau'ukan qauracewa Al-kur'ani:

Na farko: qauracewa sauraronsa da imani da shi tare da saurara ma kiran sa.

Na biyu: qauracewa aiki da shi, da kiyaye halas din sa da haram din sa, koda kuwa ya karanta shi kuma ya yi imani da shi.

Na uku: qauracewa hukuncinsa da mayar da hukunci gare shi a cikin asalin addini da rassan sa, da qudurce rashin fa'idar sa da yaqininsa a cikin zuciya, kuma yarda da cewa dalilin sa na lafazi da hujja dashi bashi da tabbas (wa iyyaz billah).

Na hudu: qauracewa tun-tun tuni a cikin sa (attadabbur) da fahimtarsa da rashin sanin ma'a'nonin sa.

Mai fada yana cewa:

“Ka yi tadabburin Al-qur’ani matuqar kana neman shiriya, saboda shi ilimi yana a kalkashin tadabburin Al-qur’ani ne”

Na biyar: qauracewa neman waraka da magani da shi a cikin dukkanin ciwukan zukata da da magungunan tayar da sai a dinga neman warakar cutar zukata daga wanin Al-qur’ani.

Na shida: qauracewa karanta shi, Allah madaukakin Sarki ya ce:

((kuma manzon ya ce ya ubangiji lallai mutanena sun riqi wannan Al-qur’anin abin qauracewa, kuma kamar haka ne muka sanyawa kowani annabi maqiyi cikin mujirimai kuma ubangijinka ya isa mai shiryatarwa kuma mai taimako)) (suratul furqan 30 – 31).

Ibn taimiyya ya ce: Allah ya bayyana cewa duk wanda ya qauracewa Al-qur’ani yana daga cikin maqiyar Annabi.?

Mas’ala ta hudu:

❖ Nawane tsawon lokacin da ake dauka wajen sauke Alqur’ani:

Sauke Alqur’ani baida kayadajjen tsawo lokaci, wanda shari’a ta qayyade a dauka dan ganin an sauke Al-qur’an, haka bashi da wani lokaci qididdigagge a mafi ingancin maganganun malamai, ya tabbata daga Usman Allah ya qara masa yarda ya sauke Alqur’ani a cikin raka’a guda daya, kuma an samu ya inganta daga dan ibn Hajar da waninsa daga cikin sahabbai da tabi’ai Allah yayi musu rahama, suna sauke Al-qur’ani musamman a lokacin nishadi, ko lokaci kebantattu kamar Ramadan da goman Zul Hijjah. Duba littafin (madarijis salikina 1/29 na Ibnul-qayim)

❖ Misalan yanda aka samu na lokuttan da magabata ke karance Alqur’ani:

- 1- Ya tabbata daga Abubakar dan Iyash yana yiwa dansa huduba: (lallai mahaifinka bai taba yin alfasha ba, kuma lallai shi yana sauke Al-qur’ani a kullum sama da shekara talatin)
- 2- Dan Idaris a lokacin da magagin mutuwa ta zo masa yarsa sai ta kama kuka sai ya ce: (kada ki yi kuka yake diyata haqiqa na sauke Al-qur’ani a wannan gidan sau dubu hudu)

- 3- Kuma Usman (R.A) ya kasance yana sauke Al-qur'ani a raka'a daya Imamun Nawawy ya kasance yana cewa: (wanda yake sauke Al-qur'ani daga cikin magabata a cikin raka'a daya baza su kidayu ba saboda yawan su)
- 4- Kuma Sa'id dan Musayyab ya kasance yana saukar Al-qur'ani a dare biyu, kuma Sabitul Bunani ya kasance yana karance Al-qur'ani a rana daya, kuma Ada'u dan Sa'ib ya kasance yana sauke Al-qur'ani a darare biyu)
- 5- Kuma Imamuz Zahabi yace: (a lokacin da mutuwa ta zowa Abubakar dan Iyash Allah yayi masa rahama sai yar uwarsa ta kama kuka, sai ya ce mata: mene ya sanya ki kuka? Ki kalli wannan zawiyar, dan uwanki ya sauke Al-qur'ani sau dubu goma sha biyar a cikin sa)
- 6- Imamuz Zahabi ya ce:(imamul Kattany ya sauke Al-qur'ani sau dubu goma sha biyar kuma ya kasance cikin waliyyan Allah)
- 7- Da yawa daga cikinn magabata sun kasance suna sauke Al-qur'ani a cikin kwana goma, Ibnu Taimiyya ya zauna a kurkuku wata ashirin da bakwai 27 ya sauke Al-qur'ani sau tamanin 80 ya shiga na tamanin da daya 81 bai kammala ba ya rasu)
- 8- A wannan zamanin namu akwai da yawa daga cikin wadanda suke sauke Al-qur'ani a kwana goma 10 ko duk sati, Imamu Ahmad da wasu da yawa cikin magabata sun kasance suna sauke Al-qur'ani a sati daya, haka a wannan lokacin namu akwai wadanda suke saukewa a duk kwana uku ko kwana biyu wannan falalar Allah ce yana bayar da ita ga wanda ya so
- 9- Sheik Muhammad da ga Muhammadul Aminul Shinqidi ma'aboci Tafsir yana cewa (na je wajen baba Allah yayi masa rahama a lokacin ina shekara ta biyu a kulliya, sai na ce masa akwai wanda yake inkarin yiyuwar sauke Al-qur'ani a dare daya, sai ya ce: wannan mai sauqi ne, sauke Al-qur'ani a dare daya mai sauqi ne, duk da hakan saba ma sunnah, amma dai abu ne mai sauqi sosai, sannan ya ce: wallahi ya kai dana, godiya ta tabbata ga Allah, a farkon neman ilimina an sama shekarumasu yawa bana bude Al-qur'ani tun bayan isha'i face kafin subahi na kamala sauke Alqur'ani)
10. Kuma ana ambatawa cewa Sheik Abdullahi Al-dusury lallai ya ce: (idona ya kama mini ciwo wata rana sai yananin bacin rai ya

sameni, sai nake cewa raina: shin idan makanta ya sameni ba tare da na haddace Al-qur'ani ba yaya kenan, alhali juzu'i bakwai kawai na haddace, sai na sanyawa kaina kwana ashirin da daya 21, bana fita sai dai kawai yin sallar jam'i a masallaci tare da mutane ko biyan buqata, sai da na haddace Al-qur'inin a cikin wadannan kwanakin cikin falalar Allah)

11. An samu daga wasu daga cikin magabata cewa suna sauka Al-qur'ani su dauki tsawon shekaru su nayin karatu na tadabburi, da lura, da tun-tun tuni.) {ka duba siru a'alamun nubala'i 11/157}

- Kuma Imamul Gazali ya fada a cikin littafin sa "Ihya'u": yake cewa an samu daga wani cikin magabata ya tsaya a suratu Hud wata shida yana tadabburinta ba tare da ya kamala tadabburin nata ba, wani daga cikin masana ya ce mani: duk jumu'ah ina sauke Al-qur'ani duk wata ma ina saukewa, haka duk shekara, haka. imamuul-ghazali yana cewa ina da sauka da na dauko tsawon shekara talatin kuma a duk tsawon wadannan lokuttan ban kamala tadabburin sa ba, don haka tadabburi na Alqur'ani daraja-daraja ne gwargwadon darajar tadabburin mai karatu da binciken ma'anonin sad a hukunce-hukuncen cikin sa gwargwadon lokacin da zai dauk.

Za ka yi mamakin mutanen da suke haddace waqoqi da wasu da yawa daga cikin ilmomi, amma abin mamaki basa iya haddace ayoyin Al-qur'ani wannan shi ne mafi raunin tunani, da raunin basira. (wa iyazu billah)

Mas'ala ta biyar:

❖ hukuncin haddace Al-qur'ani: yana da halaye guda biyu:

- 1- Haddace shi baki daya wannan mustahabbi ne akan mutane, haka akan daidaikun mutane saboda dalilai da suka zo akan hakan daga ciki: fadarsa Sallahu alahi wasallam: (za acewa ma'abocin Al-qur'ani karanta ka hau kamar yadda kake karantawa a duniya, mazauninka shi ne ayar qarshe da ka karanta) Abu Dawood da Tirmizi

- 2- Haddace wani yanki na Al-qur'ani yana halaye biyu:
 - i. Wajabi ne ya haddace abin da ya wajaba masa a sallah kamar suratul Fatiha, saboda duk abin da wajibi baya cika sai da shi to shima wajibi ne.
 - ii. Duk abin da ba fatiha ba mus'tahabbi ne.

➤ Hukuncin manta Al-qur'ani yana da halaye kamar haka:

- 1- Duk wanda ya manta da Al-qur'ani saboda shagaltuwa da wani ilimi na wajibi ko mustahabbi babu zunubi a kansa, an hikaito hakan daga Ibn Rushudin a cikin yace anyi ijma'i akan hakan.
- 2- Wanda ya manta Al-qur'ani sakamakon wani dalili na halitta wanda bai da zabi'a kamar saboda tsufa, ko rashin lafiya, da makamancin su babu zunubi akansa.
- 3- Wanda ya manta wani abu daga cikin Al-qur'ani kamar surah ko aya da makamancin haka babu laifi akansa.
- 4- Wanda ya manta Al-qur'ani sakamakon rashin karanta shi, to a nan ne malamai Allah yayi musu rahama suka yi sabani, zance mafi kusa da daidai shi ne: babu zunubi ga duk wanda ya manta Al-qur'ani, saboda rashin dalili ingantacce, dukkanin hadisan da suka zo da azaba ga duk wanda ya haddce Al-qur'ani kuma ya manta hadisai ne masu rauni, kamar misalign hadisin da imam Ahmad ya ruwaito cewa : (babu wani mutum da zai koyi Al-qur'ani kuma ya manta face ya hadu da Allah yana kuturu) saboda Idan dai haddacewa bai zama dole tun a farkon al-amari to don mene zai sanya a samu zunubi saboda an manta. Sai dai yana daya daga cikin rashin rabo mutum yayi sakake dagangan wajen kaurace ma Alqur'ani wanda har hakan ya jaho mantawa da shi.

Mas'ala ta shida:

- ❖ hukuncin shardanta kasancewa cikin tsarki kafin karanta Al-qur'ani: hakan yana da hali biyu:
 - 1- Tsarkaka daga babban najasa sharadi ne baya halatta ga mai janaba ya karanta Al-qur'ani, wannan ittifaqi ne a wajen malaman mu na Mazhabobi hudu (A'immatul Arba'a).
Amma mai hailsa da mai jinin haihuwa (nifasi) abin da yafi inganci ya halatta su karanta, shi ne mazhabar Malikiyya da ruwaya daga Ahmad bn Hanbali, da ace ba za su karanta ba da Annabi

Sallallahu alaihi wasallam ya bayyana hakan ga mutane bayani bayyananne har ya zamto bai boyu ma kowa ba, masu haila da nifasi sun kasance a gidan Annabi da sahabbai ba saboda haka ba za ayi qiyasin sa akan janaba ba, saboda bambancin su da tsawon lokacin su ba daya ba ne, amma hadisin da ake ruwaitowa cewa: (kada mai haila da mai janaba su karanta wani abu na Al-qur'ani) bai inganta ba wajen malaman hadisi.

2- Tsarkaka daga qaramin kari (najasa) ba sharadi ba ne wajen karanta Al-qur'ani. (Malam ya hakaito Ijma'i akan hakan).

➤ shardanta tsarki kafin taba Al-qur'ani:

Bai halatta a taba Al-qur'ani ba tare da tsarki ba, wannan shi ne mazhabar malamai hudu kuma aka hikaito hadisi: (babu ma taba Al-qur'ani sai mai tsarki) Abdurrazzaq ya ruwaitoda Malik kuma shi ne mazhabar wasu daga cikin sahabbai babu wani sabani akai don haka ya zama ijma'i kenan.

Mas'ala ta bakwai:

❖ Hukuncin karanta Al-qur'ani da shafarsa ga mai jinin ciwo (Istihadha): Hukuncin mai jinin ciwo shi ne hukuncin mai qaramin najasa, don haka zatayi karatu cikin jinin ciwo saboda lalura. Imamun Nawawy ya fada a cikin Attibyan dinsa.

Mas'ala ta takwas:

Ya halatta a gare su- mai haila da mai janaba- su karanta Al-qur'ani a zuciyarsu ba tare da sun furta shi ba, kuma ya halatta a gare su Su kalli fallen Al-qur'ani da cigaba da karatun sa a cikin zuciya. Imamun Nawawy ya fadi hakan.

Mas'ala ta tara:

Baya wajaba yin alwala yayin karanta Al-qur'ani daga na'urorin zamani kamar; waya da na'ura mai kwakwalwa, saboda ba fallen takardar bane, ma'ana saboda ba mus'hafi ba ne na haqiqa.

Mas'ala ta goma:

Alwala baya wajaba ga qaramin yaron da zai dauki Al-qur'ani saboda koyo, wannan shi ne mazhabar dayawa daga cikin malamai, saboda dauke

wahala da kuma wahalar kiyaye hukunchin, kuma wannan zai kasance ya sauqaqa haddace Al-qur'ani ga yara.

Mas'ala ta goma sha daya:

Dukkanin wani Al-qur'ani da aka yi tarjamarsa ya halatta ga mara tsarki babba ko qarami ya taba shi, wannan shi ne mazhabar malamam fiqihu, saboda duk Al-qur'anin da aka yiwa tarjama ya tashi a haqiqanin Al-qur'ani zalla kamar yadda Imamun Nawawy ya hakaito hakan.

Mas'ala ta goma biyu:

Hukuncin rubuta wani abu na Al-qur'ani a falle ko allo ga wanda bashi da tsarki saboda koyan karatu ya halatta, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malamai, saboda shi rubutu ba aqirga shi a matsayin shafa, domin alqalami ake tabaawa kai tsaye.

Mas'ala ta goma sha uku:

Hukuncin taba Al-qur'anin mara tsarki bisa lalura: kamar tsoron kada ya barshi ya taba najasa ko qonewa, ya halatta a wajen malikiyya da shafi'iyya a qarqashin dogaro da maganar malamai 'cewa lalura yana halatta abin da aka hana'.

Mas'ala ta goma sha huɗu:

Karanta Al-qur'ani a wajen biyan buqata kamar bandaki haramun ne, saboda karanta Al-qur'ani a irin wannan wajen wulaqantar da Al-qur'ani ne, kuma saboda wajen najasa ne da shedanu, yin hakan haramun ne kuma yana kore girmamawa ga Al-qur'ani.

Mas'ala ta goma sha biyar:

Shiga da Al-qur'ani wajen biyan buqata haramun ne koda kuwa wani bangare ne na shi, saboda abin da ya gabata yanzu.

Mas'ala ta goma sha shidda:

Karanta Al-qur'ani a dakin wanka (bath room): Wato ana nufin wajen da ake yin wanka ba wajen biyan buqata ba kamar yadda wasu suke dauka, saboda suna da bambanci tsakanin wajen yin bayan gida da wajen yin wanka, kamar yadda har yanzu ana samu a wasu daulolin.

- **Magana mafi inganci:** ya halatta a shiga bayin wanka (wanda ba'ayi ba haya a ciki) da Al-qur'ani, wannan shi ne mazhabar malaman fiqihu saboda rashin dalilin da yayi hani akai.

Mas'ala ta goma sha bakwai:

Hukuncin mutum ya saurari Al-qur'ani alhalin yana bayi: idan dai karatun Al-qur'anin yana wajen bayin ne karatun ne kawai yake shigowa hakan ya halasta, ssaboda babu dalilin da ya hana, kamar yadda Ibnu Rajab ya ruwaito cewa: Majda xan Taimiyya ya kasance idan zai shiga bayi yana cewa jikansa: karanta mini Al-qur'ani, kuma ka xaga muryarka har na dinga ji. Kamar yanda ibn Rajab ya hakaito a cikin” Dabaqat”

Mas'ala ta goma sha takwas:

Mara tsarki ya tava takardar da yake kunshe da Al-qur'ani kamar littafin tafsir, mafi yawan malamai sun ce ya halasta amma idan Al-qur'ani ne bai halasta ba, saboda hukunci ana yi ne ga abin da yafi yawa, qa'ida yana cewa: “abin da yafi yawa ake bi akan abin da yayi qaranci akai”

Mas'ala ta goma sha tara:

Kafiri wanda ba musulmi baya halatta ya taba Al-qur'ani, hakan baya halasta da ittifaqin malamai, amma mai kwadayin musulunci zai iya tabawa idan ana sa ran musuluntarsa.

Mas'ala ta ishirin:

- ❖ Azkar ga mai janaba da mai haila:

Yana da hali biyu: Karanta azkar ga mai janaba da mai haila yana da hali biyu:

- 1- Zikirin da babu Al-qur'ani a cikin sa wannan ya halasta ga mai haila da nifasi da ijma'in malamai, Imamun Nawawy ya hikaito.
- 2- Idan yana dauke da Al-qur'ani ya halasta ga mai haila a sake, amma mai janaba zai hakan ne a yayin neman tsari, saboda fita daga damuwa da tsanani.

Mas'ala ta ishirin daya:

Shafar Al-qur'ani bin da ake lura da shi wajen shafa yana da hali biyu:

- 1- Baya halatta mai hadasi ya shafi Mus'hafi kamar yanda malamai sukai Ijma'i akan haka kuma Shafa da hannu yana nufin shafa da duk wata gaba ta jiki ana daukarsa matsayin shafa a ittifaqin malamai.
- 2- Mara tsarki ya shafa Al-qur'ani da wani abu kamar sanda ko tufafinsa ya halasta, saboda ba shafa na kai tsaye ba ne.

Hukuncin isti'aza da basmala

Mas'ala ta ishirin da biyu:

Hukuncin yin isti'aza wajen karanta Al-qur'ani mustahabbi ne, wannan shi ne mazhabar malamai hudu.

Mas'ala ta ishirin da ukku:

shin ana bayyana ta a wajen sallah?

Mas'ala ce mai fadi dangane da bayyanawa ko asirtawa.

Mas'ala ta ishirin da hudu:

Shin idan aka yanke karatu sannan aka dawo da daxewa za a sake yin isti'aza?

Abin da yafi inganci: idan mutum ya yanke karatu saboda wani uzuri da niyyar zai dawo ya cigaba ba tare da ya dade ba, zai cigaba da karatun sa saboda karatun bai yanke ba.

Mas'ala ta ishirin da biyar:

isti'aza da wannan sigar mai zuwa ba ayaba ce cikin Al-qur'ani, Ibnu Axiyya da wanin sa suka ruwaito.

Mas'ala ta ishirin da shidda: sigar isti'aza:

1. A'uzu Bil Lahi Minasshaidanir-
Arrajem

2. A'uzu billahi Assami'il Aleem
Minasshaidanirrajem.
3. A'uzu billahis Sami'il Aleem
Minashaidanir rajeem min hamzhi
Wa namsihi Wa nafkih.

Abin da ake nufi da *-hamzihi* – huri da da girman kai, da ji
Duk sun halasta duk wanda mutum ya yi ya halasta.

Mas'ala ta ishirin da bakwai:

Shin za a yi isti'aza a farkon owata sura?

Ba za a yi ba da ittifaqin malamai.

Mas'ala ta ahirin da takwas:

Shin basmala ayace a cikin Al-qur'ani?

Aya ce mai zaman kanta a cikin Al-qur'ani bata a cikin surori, an sanya ta ne saboda ta dinga rabe tsakanin surori, saboda hadisul Qudusi: ((Allah maxaukakin sarki ya ce: na raba sallah tsakanina da bawana gida biyu, bawana yana da abin da ya roqa, idan bawa ya ce: - dukkan godiya sun tabbata ga Allah ubangijin talikai- sai Allah ya ce:bawana ya gode mini idan kuma ya ce: - mai rahama mai jinqai- sai Allah ya ce: bawana ya yabeni)) muslim ya ruwaito. Bai ambaci basmala ba, sahabbai kuma sun yi ijma'i Allah ya qara musu yarda cewa basmala aya ce a cikin Al-qur'ani.

Mas'ala ta ashirin da tara:

hukuncin yin basmala a farkon karatu, a tsakiyar sura al-amari ne da yake da fadi, idan mutum ya karanta ya halasta idan kuma mutum ya taqaitu a isti'aza ya yi, duk da asali basmala ta zo ne a farkon sura saboda ta raba tsakanin sura da sura.

Mas'ala ta talatin:

ya halasta maimata basmala a wajen bude kowata sura da ittifaqin malamai.

Mas'ala ta talatin da daya:

mene yasa ba a karanta basmala a farkon suratu- Al-tauba?:

saboda sahabbai Allah ya qara musu yarda basu rubuta ta ba a farkon cikin Al-qur'anin imam (mushaf-al'imam)a, sun yi koyi da shugaban muminai Usman xan Affan Allah ya qara masa yarda, saboda abin da ya zo daga dan Abbas Allah ya qara musu yarda ya ce: na cewa Usman dan Affan: mene ya same ku a kan (Anfal) ita masani ce zuwa (Bara'a) ita kuma mi'aitaini ci, baku sanya basmala a tsakanin su ba, ku,a kuma sata cikin cikin saba'u diwal(surori 7 masu tsawo),bacin ita Anfal matsakaiciyar ayoyi ce, mene ya sanya kuka yi hakan? Sai Usman ya ce: Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ya kasance daga cikin abin da yake zuwa masa na wahayi akan saukar masa da ayoyi ma'abota adadi, ya kasance idan aka saukar masa da wani abu yakan kira masu rubuta masa wahayi ya ce: ((ku rubuta wannan ayar a cikin surar da aka ambaci kaza da kaza)) idan aya ta sauka masa sai ya ce: ((ku sanya wannan ayar a cikin surar da aka ambaci kaza da kaza)) (Anfal) ta kasance cikin surorin farko da aka saukar a madina, (Bara'a) kuma ta kasance cikin surorin qarshe da aka saukar a cikin Al-qur'ani, qissarta ta yi kama da qissar dake cikun Anfal, sai da na yi zaton ko tana cikinta ne, har Manzon Allah ya rasu bai bayyana mana cewa tana cikin ta ba, saboda haka ne aka jera su a waje daya, ba tare da sanya wani layi basmala a tsakaninsu ba, don haka shiyasa sai na sanya ta a cikin saba'ul diwal. Tirmizi ya ruwaito kuma ya inganta shi, a cikin mas'alar akwai maganganu masu yawa na barsu ne saboda rashin buqatuwar su anan.

Mas'ala ta talatin da biyu:

Nau'oin qira'ah:

1- Karatu a zuciyar ga wandaba zai iya bayyanawa ba:

Shi yin karatu da ido da zuciyar kawai, ba tare da harshe da labba sun motsa ba, ga wanda ba bebe ba wanda ba zai iya bayyana karatun sa ba, saboda lalura ba, lallai hukunci wannan ba za a yi dubi da karatunsa ba kuma ba zai samu ladar karatunsa ba, wannan ittifaqi ne tsakanin ma'abota ilimi, Imamul Barzali Almaliky ya hikaito cewa: duk wanda ya yi rantsuwa cewa ba zai yi karatu ba sai kuma ya yi da zuciyarsa to ba zai yi kaffara ba, an yi ijma'i akan mai janaba zai karanta Al-qur'ani da

zuciyarsa banda harshensa, a wannan akwai dalilin cewa ba za a kira shi mai karatu da harshe ba, saboda mai janaba an hana shi karanta Al-qur'ani, kadai an ce ne ya yi karatu da zuciyarsa, shi kuma karatun zuciya ana kiransa ne da tadabburi da lura kamar yadda Ibnu Baz ya fada, kuma za a bashi lada a cikin hakan, wannan zai kasance ne cikin ayyukan zuciya, amma mutum ba zai samu ladar da mai karatu da baki zai samu ba, saboda asalin karatu a yaren shari'a da yaren larabci shi ne lebe da harshe su motsa, saboda haka ne a cikin hukuncin shari'ah: daga cikin shiga musulunci da fita, da hukunce hukuncen sallah daga kabbara da karatu da azkar, da aure da saki, da qazafi, da rantsuwa da alwashi, da zikiri da nau'oinsa da waninsa duk suna tasiri ne wajen fada da baki wani lokaci kuma har da aiki, shi kuma Magana baya yiwuwa sai da motsawar harshe, duk abin da bashi ba kuwa ya koma tadin zuci kenan, ko kuma niyyar da ba a sada ta da zance ko aiki ba:

Daga cikin dalilai akan hakan:

- 1- Abin da ya zo a cikin Bukhari da Muslim: daga dan Abbas Allah ya qara musu yarda ya ce: Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ya kasance idan aka saukar masa da wahayi sai ya motsa harshensa da shi, - Sufyan ya suffanta - yana nufin sai yana so ya haddace shi, sai Allah ya saukar: (kada ka dinga motsa harshenka da shi saboda ka yi gaggawar fadarsa)
- 2- Bukhari ya ruwaito a cikin sahihinsa: (lallai Kabbab Allah ya qara masa yarda an tambaye shi, shin Annabi yana yin karatu da Azahar da La'asar? Sai ya ce: E, sai muka ce: da mene kake gane hakan? Sai ya ce: da motsin gemunsa)
- 3- Bukhari ya ruwaito daga Abu Hurairah, lallai Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ya ce: (Allah madaukakin Sarki ya ce: ni ina tare da bawana a lokacin da ya ambace ni kuma labbansa suka motsa da ni) Ibnu Maja da Ibnu Hibban sun ruwaito.
- 4- Abin da ya zo daga dan Mas'ud Allah ya qara masa yarda ya ce: Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ya ce: (duk wanda ya karanta harafi daya a cikin littafin Allah yana da lada daya, duk lada daya kuma za a ninkata goma, ba wai ina nufin alif lam mim harafi ba ne, alif harafi ne lam harafi ne mim ma harafi ne) tirmizi ya ruwaito.

5- Daga Abu Hurairah Allah ya qara masa yarda, daga Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ya ce: (lallai Allah ya yafewa al-ummata abin da zukatansu suka riya musu matuqar basu aikata ba ko basu furta ba, sai Qatada ya ce: ‘idan a zuciyarsa ne kawai ya zo babu komai’) Bukhari.

Sai aka bambanta tsakanin tadin zuci da maganar baki, ya bada labarin ba za a kama mutum da laifin tadin zuci ba har sai ya furta, abin da ake nufi: har sai harshensa ya furta, wannan haka yake da ittifaqin malamai, kuma shine aka sani a yaren larabci Magana, saboda shari’ah tayi mana Magana ne da yaren larabci, kamar yadda Ibnu bil Izzi ya fada a cikin sharhin zahawiyya.

Haka cikin hadisin akan kasa shi uku ne, Magana, da aiki, da tadin zuci. Karatu a zuciya ba karatu ba ne kawai dai tadabburi ne da lura, saboda haka ne ma babu laifi ga mai janaba da wanin sa idan suka yi karatun Al-qur’ani a zuciyarsu.

➤ **Na biyu: karanta Al-qur’ani da harshe:**

Shi ne mutum ya motsa harshensa da labbansa amma baya jiyar da kansa abin da yake karantawa, saboda abin da aka shar’anta shi ne Magana, da furtawa, amma jiyarwa wannan wani abu ne da aka qara, yana buqatar dalili.

Na uku: karatun zuci ga wanda ba zai iya bayyanawa ba:

Kamar kurma ko Bebe yaya zai yi?

Zai karanta a zuciyarsa amma ba zai motsa harshensa ba, saboda babu amfanin motsawar, saboda lizimta masa motsawar yana buqatar dalili, saboda motsa harshe hanya ce ta furtawa bashi ne abin nema ba, kuma shi wajibi yana faduwa a lokacin da aka gaza, saboda fadar Allah madaukakin sarki: (Allah baya daurawa rai sai abin da za ta iya)

Mas’ala ta talatin da biyar:

rikon wani abin kyauta daga Al-qur’ani, kamar mutum yana so ya yi wani aiki sai ya buxe kowani sura a cikin Al-qur’ani idan ya buxe wajen rahama da alheri da kwaxaitarwa sai ya cigaba da aikin, idan kuma ya buxe wajen tsoratarwa da gargaxi da makamancin su sai ya fasa, wannan

bidi'ah ce haramtacciya, malamai sun tafi akan hakan saboda babu wani abu da ya zo daga Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam ko sahabbansa Allah ya qara musu yarda ko magabata na kwarai akan hakan, kuma shi Al-qur'ani an saukar da shi ne saboda tadabburi da tunani ba saboda wannan ba.

Mas'ala ta talatin da ukku:

Karanta Al-qur'ani yafi sauraronsa idan a wajen sallah ne, wannan akwai ittifaqin malamai akai.

Mas'ala ta talatin hudu:

Rikon Alqur'ani ya zama abin yin chanfi: kamar wadanda idan zasu yi wani abu sai su budo Alqur'ani kafin su aikata idan sunga ayar rahama sai su aikata idan sun ga ayar dake Magana akan azaba sai su fasa aikatawa, wannan shakka babu baya cikin karantawar Annabi (s.aw), don haka bai halatta ba aika ta hakan, yin hakan bidi'a ne.

Mas'ala ta talatin da biyar:

Shin ladan mau sauraro daidai yake da ladan mai karantawa?

Ban samu wani dalili akan wannan maganar ba duk da wasu daga cikin fuqaha'u sun ce hakan, sai dai kawai kowa daga cikin su yana da ladar sa daban, Allah yana cewa: (idan ana karanta Al-qur'ani ku saurare shi ku yi shuru tabbas za ayi muku rahama)

Mas'ala ta talatin shidda:

Ana samun ladan sauraron karatun Al-qur'ani, kai tsaye daga mai karantawa ko kuma ta hanyar kayan saurare na zamani kamar radio da makamancinsa, saboda duka suna da hukuncin sauraro.

Mas'ala ta talatin da bakwai:

wanne yafi tsakanin bayyana kira'ah ko asurtawa?: nassosan da suka zo akan wadannan al-amuran guda biyu ne, amma idan muka hada tsakaninsu, sai muce a ce: ana duba abin da yafi amfani da maslaha ga zuciyar, kuma za a duba abin da yafi amfani da maslaha ga waninka, kamar koyarwa da tunatarwa, da wanin sa, idan suka zama daidai, ko kuma ba a sama wani dalili ko bukata da zata fifita a bayyanar, to abin da

yake a asali kuma yafi shi ne asurtawa a cikin bauta, saboda boyewa shi yafi kusa da iklassi kuma yafi nisantarwa daga riya.

Imam Suwidi ya fada a cikin qutul Mugtazi: (malamai sun ce: idan aka hada tsakanin su lallai sirrantawa yafi nisantarwa daga riya, kuma shi yafi gawanda yake tsoron riya, idan kuma baya tsoron riya to bayyanawan shi yafi amma da sharadin bazai cutar da waninsa ba komai bacci ko sallah ko waninsu)

Mas'ala ta talatin da takwas:

Haramun ne daga murya da karatun Al-qur'ani a masallaci da waninsa, idan zai dami masu sallah ko masu karatu, wannan ittifaqi ne, saboda abin da ya tabbata daga Manzon Allah Sallallahu alaihi wallam da fadarsa: (kada sashinku ya dinga bayyanawa sashi karatun Al-qur'ani) Nasa'i ya ruwaito. Kuma ya zo daga Abu Sa'id ya ce: (Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam yayi I'tikafi a masallaci, sai ya ji su suna bayyana Al-qur'ani, sai ya yaye sutura ya ce: (ku saurara lallai kowa daga cikin ku yana ganawa ne da ubangijinsa, kada sashinku ya cutar da sashi wajen karatu ko a cikin sallah) Abu Dawood ya ruwaito Imamun Nawawy da Ibnu Hajar sun inganta.

Mas'ala ta talatin da tara:

Wanne yafi karanta Al-qur'ani da dare ko da rana?

Karatun Al-qur'ani da dare yafi, saboda yafi tattara zuciya kuma yafi nisa da shagaltuwa da wasa da kuma nisantuwa daga riya, da wanin su na daga abubuwan da ke lalata aiki, kuma saboda abin da shari'ah ya zo da shi na alheran da ke cikin dare, Nawawy ya ce: saboda sallar dare yafi, a cikin hadisi: (lallai karatun qarshen dare ana halarta sa (Allah madaukaki da mala'iku), saboda haka yafi) muslim ya ruwaito.

➤ Idan mai Magana ya ce: shin akwai bambanci tsakanin ramadana da waninsa wajen karatun Al-qur'ani?

Akwai bambancin saboda a cikinsa ramadan akwa azumi, kuma ana akwai falalar dare-ren saboda tsayuwar daren da ke cikinsa, kuma saboda darasin Al-qur'ani da Jibrilu yake yiwa Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam a cikinsa.

Mas'ala ta arba'in da biyu: hukuncin yin matashi da Al-qur'ani yana da hali biyu:

- 1- Idan ya yi saboda wulaqantar da shi ne haramun ne kuma kafirci ne da ittifaqin malamai, aikin, amma mai aikata aikin babu makawa asan halinsa shin jahilci ne ya sanya shi hakan ko yana sane da makamancin haka.
- 2- Idan kuma ya voye ne saboda tsoron kada a sace ko saboda wani abin daban to hakan ya halasta.
- 3- Koda ba da nufin wulqantarwa ba ne haramun ne, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda akwai yanayin wulaqantarwa a ciki, saboda toshe kafar varna.

Mas'ala ta arba'in:

Haramun ne a kishingida akan Al-qur'ani, saboda dalilin da ya gabata.

Mas'ala ta arba'in daya:

Wasu malaman fiqihu sun bayyana cewa shi Al-qur'ani ana karbarsa ne da hannun dama kuma a bada shi da hannun dama saboda girmamawa gare shi.

Mas'ala ta arba'in da biyu:

zama akan Al-qur'ani yana da hali biyu:

- 1- Zama a kanshi ba tare da wani shamaki ba haramun ne babu sabani a kan hakan idan mutum ya yi nufin wulaqantar da shi, aikata kafirci ne.
- 2- Zama a kan shi a tsakani akwai shamaki kamar mutum ya zauna a saman akwatin da cikinsa akwai Al-qur'ani, wannan makaruhi ne, saboda ishara zuwa ga girmama shi.

Mas'ala ta arba'in da ukku:

Malamai sun ittifaqi akan wajabcin girmama Al-qur'ani da karrama shi, saboda maganar Allah ne.

Mas'ala ta arba'in hudu:

kuma sun yi ijma'i akan haramcin wulaqantar da shi ta kowani hanya kuwa, kamar jefa shi a wajen qazanta, ko daura qafa akansa yin hakan kafirci ne.

Mas'ala ta arba'in da biyar:

Qona Al-qur'ani yana da hali biyu:

- 1- Idan an nufaci wulaqantar da shi hakan haramun ne da ittifaqin malamai, wasu kuma sun ce kafirci ne kuma ma ridda ne ga wanda ya aikata.
- 2- Idan ba ayi nufaci wulaqantar da shi ba kuma ya zamanto babu wata maslaha, kadaai an yi ne saboda wasa to haramun ne da ittifaqin malamai.
- 3- Idan kuwa saboda maslaha ne ya halasta kamar ya yayyage, wannan shi mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda abin da Usman Allah ya qara yarda ya yi saboda maslaha a Khalifancin sa. Bukhari ya ruwaito.

Mas'ala ta arba'in da shidda:

Malamai sun yi sabani wajen hanyar da za a bi wajen batar da Al-qur'ani idan ya kekece, kamar wanda ya yayyage, ko wanda ya tsufa har ba a ganin rubutunsa, da makamancin hakan:

- 1- Zance na farko: za a birne shi ne ba za a qona ba, an ruwaito daga Naka'i daga Usman Allah ya qara masa yarda, sai dai bai inganta ba.
- 2- Zance na biyu: za a wanke ne idan zai yiwu a wanke, idan kuma ba zai yiwu ba sai a qona.
- 3- Zance mafi inganci: mas'ala mai fadi, duk hanyar da aka cikin hanyoyin da suka gabata matuqar za akai ga abin da ake buqata ya halasta.

Mas'ala ta arba'in da bakwai:

Hukuncin sumbantar Al-qur'ani ya halasta a zance mafi inganci daga cikin zantuttukan malamai, saboda a ciki akwai yanayi na girmamawa da nuna soyayya, saboda hakan ya zo daga Usman da Umar Allah ya qara

musu yarda da Ikrama. Kamar yanda Imam Al-Darimi ya ruwaito kuma imamu Ahmad ya ruwaito kuma Imamun Nawawy ya inganta shi.

Mas'ala ta Arba'in da takwas:

Ya halasta a sayar da Al-qur'ani, ma'ana a fansar dashi ta hanyar amsar kudi, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda asalin hakan halas nekuma hakan zai sanya shi saurin yaduwa, saboda shi abin da ake sayarwa shi ne fallan takardar da rubutun da ke ciki ba wai maganar Allah ba.

Mas'ala ta arba'in da tara:

Mas'alar da ta gabata ta qunshi sayar da Al-qur'ani ta kafafen yada labarai.

Mas'ala ta hamsin:

Hukuncin bada zakkah saboda a buga Al-qur'ani da wasu tsare tsaren karatuttuka: Wannan mas'alar ta ginu ne akan wata mas'ala shahararra ita ce: shin fisabilillahi (wanda yana cikin hanyoyi tara da ake fitar ma da zakka) ya ke banci jihadi ne kawai ko ya shafi duk abin da zai yiwa musulunci hidima?

- **Abin da yafi zama daidai:** idan aka hada zantuttukan shi ne za a yi amfani da shi wajen da'awa idan ba samu kudi da'awa ba sai na zakkah, sai dai za a ce wannan a babin tafarkin Allah ne wato (fisabilillahi) kamar jihadi kenan ko a babin lalura duk malamai sun yi magana akai.

Mas'ala ta hamsin da huxu: ya halasta a nemi riba da Al-qur'ani, shi ne mazhabar Malikyya da Shafi'yya da wani ruwaya daga Hanabila, saboda rashin dalili ingantacce da ya haramta hakan, kuma saboda abin da ya gabata na halascin sayar da Al-qur'ani.

Mas'ala ta hamsin da daya:

Shin ya halasta a karkasa Al-qur'ani zuwa kashi daban- daban?

Ya halasta, wannan shi ne mazhabar Ahmad bn hambal kamar yanda dansa Saleh ya cirato daga masa'il din sa, saboda hakan, kuma hakan zai kawo sauqi wajen daukar sa da haddacewa.

Mas'ala ta hamsin da biyu:

Hukuncin saka Al-qur'ani a qabari:

Saka Al-qur'ani a qabari bidi'a ce bai halasta ba, saboda hakan ba zai amfani mamacin ba, aikin sana kwarai ne kawai zai amfane shi, kamar yadda hakan zai sanya a cakuda Al-qur'anin da ruwan jikin mamacin, daga cikin misalin hakan akwai rubuta ayar Al-qur'ani a jikin likkafanin mamaci, lalle da ace hakan alheri ne da magabata sun rigaye mu akan shi.

Mas'ala ta hamsin da ukku:

Shin ana barin gadon Al-qur'ani?

E ana barin gadon sa, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda hadisi: (ko kuma ya bar gadon Al-qur'ani) Abu Dawood ya ruwaito a cikin masa'hif.

Mas'ala ta hamsin da hudu:

Shin sai an nemi izinin mai Al-qur'ani kafin a dauka a karanta?

Bai halasta a dauki Al-qur'anin wani a karanta ba, saboda yin amfani da mallakin wani ne sai dai idan an san dama ba zai hana ba.

Mas'ala ta hamsin da biyar:

Juyar da Al-qur'ani (up side-down) yana da halaye biyu:

- 1- Idan da manufar wulaqantar da shi ne haramun ne, kuma zai iya zama kafirci.
- 2- Idan ba da nufin wulaqantarwa ba ne makaruhi ne, kamar miqa qafa gare shi, saboda girmama Al-qur'ani.

Mas'ala ta hamsin da shidda:

Bada aron Al-qur'ani ba dole ba ne, saboda mutum yana da yanci a cikin abin da yake mallaka yana iya bayar da shi ga wanda ya so kuma yana iya hanawa ga wanda ya so.

Mas'ala ta Hamsin da bakwai:

Jika Fallen Al-qur'ani da ruwa-ba da yawu ba- saboda juya shi ya halasta, wannan din saboda tsarkake shi ne ba domin wulaqanta shi ba musamman ma idan da buqatuwar hakan.

Mas'ala ta hamsin da takwas:

Yiwa Al-qur'ani kwalliya da qawata shi yana da halaye biyu:

- 1- Yi masa kwalliya ba tare da sanya masa zinare da azurfa baya halasta, wannan shi ne mazhabar dan Mas'ud da dan Sirin. Abu Dawood ya ruwaito su, saboda rashin wani dalili ingantacce.
- 2- Yi masa kwalliya da zinare da azurfa bai halasta ba, an samo daga Abu Zarrin Allah ya qara masa yarda: (idan kuka qawata masallatanku, kuma kuka yiwa Al-qur'ananku kwalliya, to narko zai tabbata a gareku) ibnu abi Shaiba ya ruwaito shi duk da wannan hadisin bai inganta a jingina shi ga Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam, amma hakan zai haramta saboda zai sanya alfahari da rige-rige da almubazzaranci, don haka wannan yazamanto haramun a shari'a baki daya.

Mas'ala ta hamsin da tara:

jeranta Al-qur'ani yana da halaye guda biyu:

- 1- Jeranta ayoyin sa daga Manzon Allah Sallallahu alaihi wasallam, shi al-amari ne da yake tsare daga Allah, baya halasta a canza shi da ittifaqin malamai.
- 2- Jeranta surori wannan ijthadi ne daga sahabbai, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, sai dai ana cewa: haduwar sahabbai akan abin da Usman Allah ya qara masa yarda ya jeranta na surorin Alqur'ani kuma sahabbai suka yi masa muwafaqa akan hakan kuma malamai suka tafi akan hakan, babu wani wanda zai iya canza hakan a cikin Al-qur'ani. Allah shi ne mafi sani.

Mas'ala ta sittin:

Hukuncin Juyar da Alqur'ani ko karatun sa ta baya-baya:

- 1- Juyar da kalmominsa Al-qurani haramun ne babu wanda yake inkarin hakan.
- 2- Haka ma Juyar da ayoyinsa haramun ne, saboda zai fita daga hukunce hukuncea da ma'anonin sa, an ruwaito daga Ibn Mas'ud cewa: duk wanda ya karanta Al-qur'ani tabaya-baya saboda neman abin duniya zaa juyar da zuciyar sa.
- 3- Juyar da surorinsa misali kamar mutum ya karanta suratu Al-imran sannan ya karanta Baqara wannan ya halasta, saboda Manzon Allah ya aikata hakanta yadda ya karanta Baqara sannan ya karanta Nisa'i, sannan Al-imran. Muslim ya ruwaito.
- Sannan Umar Allah ya qara masa yarda ya karanta suratul Kahfi a raka'ar farko ta sallar subahi sannan a raka'a ta biyu ya karanta suratu Yusuf da Hudud. Bukhari ya ruwaito.
- 4- Ka karanta qarshen sura a raka'a ta farko sai kuma ka karanta farkon surar a raka'a ta qarshe, wannan makaruhi ne a wajen malamai.

Mas'ala ta sittin da biyu:

Tarjamar Al-qur'ani yana da halaye:

- 1- Tarjamar lafazin Al-qur'ani da wani lafazi kwatwan-kwacin sa, ko misalinsa, wannan bai halasta ba kuma ba a samo daga magabata ba, saboda an saukar da shi da yaren larabci mu'ujiza.
- 2- Tarjamar lafazinsa kawai, abin nufi a canza wata kalma da kalmarta ta yadda za ta zamto daidai da ita, hakan bai halasta ba, shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda hakan ya fita daga cikin mu'ujizan Al-qur'ani da kuma bautar da aka koyar.
- 3- Tarjama ta hanyar qoqarin fito da haqiqanin saqon da ke cikin Al-qur'ani saboda a fahimci saqon da ke cikinsa, wannan ya halasta abu ne ma da ake buqata saboda wadanda basa fahimtar yaren larabci su fahimci saqon da ke cikin Al-qur'ani da maganar Allah da musulunci.

Mas'ala ta sittinukku:

Kankantar da (tasgiri) sunan Al-qur'an kamar mutum ya ce: Dan Al-qur'anin nan yana da halaye biyu:

- 1- Idan ana nufin qasqantar da shi ne haramun ne da ittifaqin malamai, wasu malaman ma sun ce kafirci ne.
- 2- Idan kuma ba saboda qasqantarwa ba ne to barin yin hakan shi yafi saboda girmama littafin Allah.

Mas'ala ta sittin da hudu:

Haramun ne a rinka yin fifita da Alqur'ani saboda zafi ko makamancinsa don hakan babu girmamawa a ciki.

Mas'ala ta sittin da biyar:

Zagin Al-qur'ani Yana da halaye biyu:

- 1- Idan musulmi ne ya akaita haka to musuluncinsa ya lalace kai tsaye don haka yayi ridda, kamar yanda Khadi iyyad ya fada.
- 2- Idan kafiri ne na Amana(zimmiyyi):
 - i. Amincin sa a kasar musulumchi ta warware
 - ii. Wasu su kace aminchin sa bai kau ba amma zaa hukunta shi
 - iii. Wasu su kace zaa maida hukunci sag a shugaba ko alkali

Zance mafi inganci: wannan za a mayar da shi ne zuwa ga hukuncin shugaba na musulunchi.

Mas'ala ta sittin da shidda:

Jefar Al-qur'ani qasa da nuna shi da kafa duka haramshi.

Mas'ala ta saba'in: rantsuwa da Al-qur'ani kamar mutum ya ce: na rantse da Al-qur'ani sai na aikata kaza:

Magana mafi inganci akan hakan guda biyu ce:

- 1- Idan fallen takardar yake nufi haramun ne da ittifaqin malamai, saboda yayi rantsuwa ne da abin halitta.
- 2- Idan kuma maganar Allah ake nufi to ya halasta, saboda Al-qur'ani sifa ce daga cikin sifofin Allah, shi kuma rantsuwa da sifar Allah ya halasta, kamar mutum ya ce: na rantse da izzar Allah da rahamar

Allah, da wanin wannan cikin sifofin Allah sai dai barinsa yafi idan ana jin tsoron hada shi da wanin sa. Amma dai rantsuwa da Al-qur'ani zai dauki rantsuwa da littafin Allah ne kamar yadda ya gabata.

Shi kuma rantsuwa da fadar: Na rantse da ubangijin mus'hafi (Alqur'ani), ko kuma ubangijin Al-qur'ani:

- 1- Ya halasta mutum ya ce: na rantse da ubangijin mushafi matuqar mutum yana nufin fallayen takardar da aka rubuta Al-qur'anin a ciki ne, saboda fallayen halitta ne, amma idan maganar ciki yake nufi bai halasta ba, saboda maganar ciki sifa ce daga cikin sifofin Allah shi kuma Al-qur'ani ba halitta ba ne maganar Allah.
- 2- Mutum ya ce: na rantse da ubangijin Al-qur'ani: ma'abota sun yi ittifaqi akan haramcin hakan, daga cikin su akwai Dan Abbas da Dan Mas'ud wasu kuma sun halasta a matsayin ana nufin ubangijin ma'abocinsa ne kamar fadar Allah: (tsarki ya tabbata ga ubangijinka ubangijin daukaka (Rabbil-izzati) ma'ana ma'abocin daukaka) ai ana nufin ma'aboci daukaka, haka shima ana nufin ma'abocin siffatuwa da Al-qur'ani.
- 3- Haka yake a cikin fadar: Ya ubangijin Al-qur'ani kamar dai yadda ya gabata filla filla.

Mas'ala ta sittin da bakwai:

Kaffarar rantsuwa da Al-qur'ani hukuncin sa kaffara daya ne, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda bai nufaci rantsuwa da yawa ba, kawai ya nufaci rantsuwa guda ne da Al-qur'ani ne wanda yake sifar Allah madaukaki.

Mas'ala ta sittin da takwas:

Ba sharadi bane Sanya hannu akan Al-qur'ani ko cikinsa wajen rantsuwa da domin babu dalili akan hakan, don haka barin hakan shi yafi.

Mas'ala ta sittin tara:

Hukuncin kafiri ya rubuta Al-qur'ani haramun ne, wannan shi ne mazhabar mafi yawan malaman fiqihu, saboda an haramta masa taba shi, saboda rubuta shi daukaka ne kuma baya halasta ga wanda ya kafice

masa, kuma rubuta shi yana daukar ma'anar kusanci dashi da kuma kusanci da Allah don haka baya kasancewa ga wanda ya kafirce masa.

Mas'ala ta saba'in:

shin kafiri zai iya yin aiki a wajen da ake buga Al-qur'ani?

Ba zai yiwu ba saboda girmamawa ga Al-qur'ani, kuma saboda abin da ya gabata a baya, sai dai idan babu yadda za a yi sai an dauke shi a babin lalura da buqata.

WALLAHU-A'ALAM

TSIRA DA AMINCI SU TABBATA A BISA FIYAYYEN HALITTA ANNABI MUHAMMAD (S.A.W) DA ALAYEN SA DA IYALEN GIDAN SA.

KAMMALAWA

Dukkan godiya sun tabbata ga Allah, wanda da ni'imarsa ne kyawawan ayyuka suke cika, muna godiya a gare shi daya ba mu daman kammala fassarar wannan littafi cikin falalarsa da ni'imarsa, bama da wata dabara ko qarfi sai ga Allah, idan kuka ga kuskure daga garemu ne da shaidan, idan kuma kuka ga daidai to daga Allah ne, kamar yadda Allah ya fada "A saman ko wani mai ilimi akwa mafi sani" mun mayar da limi zuwa ga ma'abocinsa "Allah" bama alfahari, muna fatan Allah ya amfanar da musulunci da musulmi da wannan littafi, kuma yasa wannan dan qoqarin sanya mun yi ne domin neman yardarsa, kuma muna roqon Allah ya sanya mana shi cikin ma'aunin kyawawan ayyukanmu na kwarai, mun fara Fassarar wannan littafi ne a ranar **2/2/1444 AH** wanda ya yi daidai da **29/8/202 miladiyya**, Sannan Allah mai baiwa ya ba mu ikon kammalawa a yau **25/6/1444** wanda ya yi daidai da **18/1/2023**.

Allah muke roqo da ya sanya albarka a cikin wannan dan kokari namu, kuma muna roqon Allah kada ya sanya abin da muka sani ya zamto bala'i a garemu.

Muna kammalawa da godewa Allah.

Fassarar

Masu nemen gafarar Ubangijinsu:

Dr. Shamsuddeen Abubakar Malumfashi, esq (DG, Centre for Islamic Research Training and Development)

Aliyu Abubakar (Abudujanah) Albarkawa Zaria City, Kaduna State, Nigeria

